

Nõuande lendlehed põllumehetele. Nr. 3.

R. Viidemann.

Kunstväetuse tasuvuse õigest hindamisest.

Dina film see seletagn,
Dina wäli wastaku!



1927.

V./S. „Õhisele“ — Pilt n. 42, Tallinn.

Kunstwäetuse tasuwuse kindamist.

Selgust kunstwäetuse tasuwuse asjus nõuab põllumehe rahatott.

Oleme mitu aastat katsejaamades wäetuskatseid heade tagajärgedega teinud ja näinud, sajad ja isegi tuhanded talud on oma põldudel lihtsamaid wäetuskatseid teinud wõi lasknud teha, kunstwäetiste tarvitamine kaswab iga aastaga, mille peale juured rahajummad wälja antakse, — kõik see räägib äratunud kaswawast juurest kunstwäetiste tähtsusest meil.

Enamikus katsetes kui ka neis taludes, kus hoolsamaid tähelepanekuid tehtud, paistab selgesti silma, et kunstwäetus wäga tunduwalt, wast umbes $1\frac{1}{2}$ korda keskmielt wiljajaaete tõstab ja et wäetuse kulud sealjuures aujasti tajutakse, jagedasti kahetsekselt ja weelgi enam. Sest kunstwäetiste hinnad on meil praegu ikkagi mõrblemisi mitte kallid. Hästi tajuw kunstwäetus mõjutab kogu talu majapidamist: töökulu jaagi üfjusele tuleb saagi juurenemise tõttu odawam, talu tasuwuse protsent tõuseb, kari suureneb, jaab paremini toidetud ja annab rohkem wälja, jõnniku hulk ja wäärtus kaswab.

Arujaadam, et talu, mis jeda tähtsamat uueaja põllutöö paremust ei oska wõi julge läbi wiia, palju kaotab, paljust wõimalikust ilma jääb. Ta hoiab küll wäljaminekutes näilijest kofku, kuid jääb ilma ka wastawalt weel tõrgemast fissetuleku juurenemisest, jättes talu edu kammitšasse.

Teiselt poolt aga on mõned jamadest katsetest ja tähelepanekutest näidanud, et on ka kohti, põlde, talusid, kus kunstwäetuse mõju wõi tasuwus on wäikejed, kus kunstwäetuse tarvitamine sel ehk teisel põhjusel lausa kahju on annud. Et ühe kahju rohkem kára jõnnitab, kui kümne kasu, on arujaadam See manitseb põllumeest ettemaatusele.

Kui juure hulga katsete keskmiised armud ka pea alati kõrget tajuwust näitawad, siis ei ütle see weel, et tingimata iga l üfjikul põllumehel korda läheb kohe sama saawutada. See ütleb niipalju, et kõrge taiuwus on laias ulatuses wõimalik, et tarwis kõigil järele proowida, kas ka tema talu jellesse laia ringi kuulub, ütleb, et waja kunstwäetiste tulua tarvitamisega lähemalt tutwuda. Põllumees on siin ajetatud nagu kahe kasu wahel: kunstwäetisi mitte tarwitades wõib ta teatud kasudest, oma majapidamise tarvitamise wõimalustest ilma jääda, kunstwäetisi huupi külwates aga kalli raha kaotusele pimesi wastu minna, — nagu jeda mõnegagi on juhtunud. Siin ongi tähtis õiget pääseteed leida.

Üldiselt on teada nii palju, et pea kõik meie maad on furnatud ja lahjad, et kunstwäetis on tähtis jõnniku abi, kuid mitmel pool takistab wäetuse mõjule pääsmist wõi wähendab wäetuse mõju halb, korratu mulla harimine, liig wesine wõi põuane muld, jamuti ka umbrohu ülewõim põllul. Neis kohtades tuleb muidugi ostetawa kunstwäetisega eriti ettemaatlik olla: neid põllu wigu kunstwäetis ei paranda. Küll aga on see suureks abiks seal, kus need wead puuduwad wõi wäikesed on. Üldse on kunstwäetiste tasuwus iffa kindlam ja juurem parematel maadel, kus põllud korralikult haritud, laudajõnnikut anda on, põhjawest ega pöud liiga ei tee. Seda peetagu alati eesjoones meele.

Kuid sellest ülbisest teadmiseist on ippagi veel mähje, et tasuvuse juuruse üle jalgust saada. Ka katse wäijfel lapil ei täida jeda ülesannet päris rahuldawalt, ehkki ta wäetuse mõju eijalgje pildi annab ja wahest ka dieti wäetama õpetab.

Wäetuskatse wäikestel lappidel — kui kasulik see ka ei ole — on põllumehe meelest tülikas ja äratub teineford lapil wäikjuse tõttu umbujaldust. Neis mõib ka juhustlikkust olla, kuna üksik wäike katjelapp mõib jattuda ettenägemata halbematesse wõi parematesse oludesse. Seejuguste lappide jattide ümberarmamise juures terwele põllule lähewad katse wäikesed wead juureteks, pealegi pole fogu põld ilmaški ühtlane; nii oleks raske nende katsete põhjal wäetuse tasuwust dieti wäljaarwata. Pealegi on kulude arwestamine nende juures kunstlik.

Kõige selle pärast tulebki joomitada wäetuskatsetele lisaks veel teist teed.

Wäetuse eelproow põllul annab kindla wastuse.

Enamist meie põllumehe on juba kunstwäetistega enam-wähem tuttaw, peaaeslikult küll superfosfaadiga. Paljudele on aga selge wäetuse tasuwuse juurus? Wõi see, kas on tänini tarmitatud wäetuse wiis kõige oistarbefohejem? Tehakse hea usu peale. Sealjuures jageli täitsa eeslikult, näiteks oates „proowiks“ kott mõnd wäetist ja külmates mõnele halbemale põllu jermale wõi ka üle põllu laiali. Nii on wäetus kas ühekülgne, halbemal põlluosal wõi liig nõrk, — kõik juhud, kus mõju tähelepanematuks jääb. See on täitsa asjata kulutus ja enda pettus. Wõi jälle pannakse tähele, et superfosfaat teeb orase talwefindlamaks ja järeldatakse eeslikult sellest, et superfosfaat ongi see õige ja ainuke wäetis igale wiljale, — mis aga pole õige.

Proowimise tahe on põllumehele omane, peabki olema: muidu ei saa mingit uut usaldada ega enda talus maksma panna. See on edu alus. Oma jilm on kuningas. Proowida tuleb aga jeda, mis praeguse teaduse ja praktilise põhjal kõige õigem ja kindlam. Proowimist toimetada dieti ja kordumalt. Ühe aasta ilmastik mõib olla wäetuse mõjule kas liig joodus wõi jälle ebajoodus — nagu jeda eriti wiimastel aastatel tunda olnud, kus kord põuad, teine kord festiwad sajud wõi külmad põllumeest alataja kollitanud. Ka mitme wilja juures waja wäetust proowida, sest õnnestub ju ühel aastal paremini üks, teisel teine.

Sellepärast siis, — enne kui terweid põldusid wäetama hakata wõi selle asemel, et terwet põldu puudulikult, ühekülgjelt wäetada, wäetatagu mitme wilja alla üks põllu oja tugewalt ja dieti, teine sama juur jäetagu kas wäetamata wõi wäetatagu jenisel harilikul wiisil, korratagu jeda mitme wilja juures 2—3 aasta jooksul, — siis alles jaadakse kätte õige otsus, kuivõrd tajum on wäetus ja kas maksab jeda jattata, kas ja kus üle terve põllu laientada.

Kordamineku alus on proowimise õige korraldus.

Terwe põld wõi vähemalt juurem selle oja peab olema kord „katse-põlluks“. Proowimäetuseks walitud põlluosa peab olema küllalt juur, et terve põllu wäetuse tasuwuse üle otsustada. Weerand — pool — kolmweerand põldu, selle järele, kui palju on usku ja kindlust wäetuse heaks kordaminekuks, kui suur on mõimalus selleks wäetiiji osta. Wäetatud tükkis ei tohi olla mitte halbem põllu oja, — jeda wiga tehakse kõige

jagedamini, oletades, et paremalt osalt on ka ilma wäetamata midagi loota, halmem aga wajab wäetust parandamiseks. Peab ette teadma, et kunstwäetis ei ole mitte halwa põllu parandaja, tema on hea põllu saagi tõstja. Halmem põllu osa tahab kas hoolsamat mulla harimist, kuimendamist, rohkemat laudajõnnikut või soomuda, alles jelle järele võib seal kunstwäetusega saaki juurendada. Märjemal põllu osal tasub ainult hein või tarjamaa wäetust hästi, liig kuimadel maadel aga tasub paremini talivilja ja wäetist kartul. Keskmisel põllumaal, kus niihästi rufis kui ka ristihain rahuldawalt kaswawad, on kunstwäetuse esimene õige proovimise koht. Siin mingi wäetatud osa üle terwe põllu pikuti, võimalikult nii, et see jaotus eraldi wiljakoristamiseks ei takistaks, näiteks pikki kartuli või juurwilja wagusid. Selle wäetatud osa kõrwale jäägu võimalikult sama juur ja sama headusega põllu osa wäetamata või jeni harilikul wiisil wäetatult (näiteks üksi superfosfaadiga). Mõlemi osa harimine ja seeme olgu ühtlased. Minult nii saab mõrrelba, kui palju annab rohkem ja kuidas tasub tugevam õige wäetus. Mõlemi põlluosa juurus peab teada olema, siis saab tulud ja saagid ka wakamaale ümber arwata. Selleks walitagu tüübid neljanurgelised, mida tergem mõõta.

Tuleb panna arwesse, kui palju suuremad on wäetamise ja koristamise tulud ühel tüül, ning kui palju suurem on selle saak. Palju maksis wäetis, selle wadu ja külm, palju suuremad olid koristamise tulud, kalliks läks wäetusekapitali protsent. Saagi suurus tuleb mõlemilt tült eraldi mõõta või kaaluda ja raha peale hinnata. Maha arwates saadud tuludest tegelikud tulud, selgub ülejääk, mis ongi otjustaja.

Tahes olla veel täpsem, tehtagu samadel tükkidel waatlusi ja arwestusi ka järgmisel aastal: osa wäetist jääb ju järgnevale wiljale ja awalbad jageli selgesti märgatawat head mõju. Nii eriti ristihainawäljal peale rufi või esimese aasta heina wäetust või juurwilja wäljal peale kartuli ja juurwilja wäetust. Järeldõju ehk järeldoime on nimelt fosfor- ja kaali-wäetistel. Teineford awalbud järeldoime veel täitsa ootamata kujul: kui näiteks wõtta kartuli seeme hästi wäetatud ja wäetamata põllult, siis selgub jagedasti, et wäetatud kartulipõllu seeme on jõulisem ja annab suurema saagi.

Kui neid järeldoime nähtused arwestamata jääwad, nii ütelda peale-kauba, siis peab wäetus tingimata tasuma juba esimese wilja juures kõik tulud ja protsendid ning veel mingi ülejäägi jätma. Enne nimetatud sabade põllumeeste wäetusekatsete ja teistest ette jõudnud talude äranaegemiste põhjal on julgust ette ütelda, et ka kaugele enamal jaol juhusel seda ka aujasti teeb. Kuid siiski seda peab igamees ise omal põllul ära nägema, läbi tegema, — ainult siis võib täitsa kindel olla. Wäike tüli, mis sellega seotud, tasutakse järgmistel aastatel, mil põllumehele enam pimesi ei tarwitse talitada.

Juba tänawu tehtagu algust!

Proowi teha muidugi kõigepealt nende wiljadega, mis paremat tasuwust töötawad, millede wäärtus turul või majapidamises suurem. Nendest walida võimalikult järele, millede arwestamine kergem. Kartul, juurwili ja hein on kõige jündsamad. Raskesti teowad nisu, rufis ja teised terawiljad peksmisel ja kuivatamisel; kuid needki rasfused pole hea tahtmise juures ülesamatud. Kõige rassem on katje linaga, kus ka kuu wäärtus arwesse tuleks.

Algagem kartulist ja heinast, võimalust mõõda ka nisust-rufist. Kaera ja odra juures on wäetuse tasuwus üldiselt madalam, nende wiljade mada-

lama hinna ja suitvilja wälja tavalise wiletjama mullaharimise tõttu; ka lannatamad need sagedamini püua wõi koristamise aja sajude läes.

Kartulipõld. Proowimisele tuleks täismäetus: koos superfosfaat, kaali-pool ja wääwelhapu ammoniaak. Kas $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{2}$ wõi ka $\frac{3}{4}$ põldu mäetada ja wastam oja mäetamata wõi senisel wiisil mäetada. Nii, et kartuliwaod mitte eriti üle mõlemi oja korraga ei kätks, mis koristamisel arwestamist raske-daks. Riia wakamaale (2 tallinna wakamaale) külwata segatult 5 puuda superfosfaati, 4—5 pd. 40%-list kaali-poola peale kewadist maa kordust wõi kohen dust ning siise äestata. Kaali-poola kohta oleks kuwematel maadel joo-witawam, et see $1\frac{1}{2}$ —2 nädalat enne kartuli mahapanekut mulda saaks, kuna superfosfaati wäga hästi ka wagudesse mõib külwata. Siljaksjäänud kaali-poola külw ei tee küll muud wiga, kui alandab kartuli tähtlise protsenti, teeb kar-tuli weisjemaks. Wääwelhapu ammoniaak, 3—4 pd. r. wakamaale, külwata hiljem, kui kartul juba üles tõusma hakkab, wagude läbijajamise (muldamise) eel. Kuwematel jawistel muldadel on aga parem seda teha kohe peale wa-gude finniajamist. Lähilastjatel maadel on w.-ammoniaagi wakkukilwamisel kaotused wäljauhtumise teel mõimalikud. Kui kartul tuleb hea ristikheina söödi siise, mõib ammoniaaki vähem, 2— $2\frac{1}{2}$ pd. külwata.

Saab aga kartulipõld harilikult juba laudasõnnikut, — mille poole küll iga põllumees peaks püüdma, — siis katkes samal wiisil sõnnikule lisaks anda 3 pd. superfosfaati, 2 pd. kaali-poola ja 1—2 pd. wääwelhaput ammoniaaki, kuna teine pool ainult laudasõnnikuga jääb; õige tugewa sõnniku korral on mõtet proowida w.-ammoniaak sootuks ära jätta.

Koristamisel mõõdetakse tündrites wõi wakkades mõlemi põlluosa saagib ära ja hinnatakse raha peale, nagu mäetuse kuludki. Sellest tehakse järeldus järgneva aasta tarmis.

Tasub soodsa ilmastiku juures õieti toimetatud mäetus kasinalt, siis tuleb wiga otsida kas wilbastust kartulipõllu harimistest wõi halvast seemnest, seemendamistest wõi hoolitsemistest.

Zoomanairi, peedi ja kaalika wäli. Juurikalaswatuse alus on tugew mäetus ja põllu puhta hoidmine. Laudasõnnikutu juurikalaswatuse ei tasu. Kunstmäetus on selle tarmiline täiendus. Et meie juurikawäljad alles wäite-sed, siis ei maksa siin üle 3—4 wao kunstmäetiseta jätta. Kewadine kunstwäe-tus, älle wõi wedru alla peale kündi wõi kohen dust: r. wakamaale 5—6 pd. superfosfaati ja 4—5 pd. 40%-list kaali-poola. Kohe peale taimeriidade näh-tawale tulekut külwata kuwadele taimedele weel 1 pd. tšhiili salpeetrit ning peale harwendamist kahel korral 1— $1\frac{1}{2}$ pd.

Z o o m a p o r g a n d i t kaswatades tuleb tšhiilit vähem anda, peale harwendamist üks kord 1— $1\frac{1}{2}$ pd.

Ristikhein. Mäetised külwata warakemadel, kui kasi alles maa; enne tähele panna, kas on ristikhein talwel termeks jäänud. Ristikheina (mitte puhta timuti!) mäetuseks r. wakamaale külwata 4 pd. superfosfaati ja 3 pd. 40%-list kaali-poola. Kui eelwili (rukis) juba peale laudasõnniku saanud ka kaali-poola=superfosfaati, on mäetus kumbagis osas puuda mõrra vähem, pole aga eelwili laudasõnnikut saanud, siis puuda mõrra tugewam, — samuti ka teise aasta ristikheina korral, kui esimese aasta hein mäetamata, ristikhein aga terve.

Ristikheina-wäljal on mäetatud ja mäetamata põlluosa arwestus kerge loormate arwu järele, kui tiigid selleks küllalt suureb. Teisels on kerge jälgida

esimese aasta heina wäetuse järelmõju teise aasta heinasaagisje ja koosseisusje. Ka on wäetuse fulu fiin kõige odavam, sest kõige kallimal kunstwäetist — lämmastikku (m.-ammoniaaki või salpeetrit) pole fiin waja; seba wajakš ühes kaalijoola-superfosfaadiga t i m u t, kuid fiin pole wäetuse tajumus nii suur ja kindel, kui ristilheina wäetus kaalijoola-superfosfaadiga. Alimult kui wadel õhufestel maadel, kus ristilhein üldse rahuldawalt ei kaswa, pole juuremat tajumust loota.

Niiduhein ja karjamaa *). Nende hulgas on maid, mis wäetust väga hästi tajuwad. Kuna just eriti nende maa-alade toobangu tõus majapidamiste arenemist kiirustada võib, andes odawamat karja toitu juwel ja talwel, siis tuleb neile ka erilist tähelepanu juhtida. Waemalt aga on uskuda, et ena = m i k meie rohumaadest nii lihtsal teel parandada annaks, — palja wäetusega ja laastamisega, — sest enamik kannatab liia wee all ja nõuab kulukamat maaparandust ning alles selle järele wäetust. Ometigi on rohkesti maid, kus ilma maaparanduseta või mõne wähema kraawi abil suurt võib korda saata. Sellekohaseid katseid on. Sellepärast on jällegi proowimine tarwilik. Ettewäetuse ja kottuhoiu mõttes võib aga fiin esimest katset vähematel lappidel teha, ütleme 60-ruutjallalistel. Mõõta parema rohukamaraga niidul või karjamaal (sest halwemal osal on vähem lootust wäetusega aidata) 60 r.-jülda wälja, märkida waiadega ja külwata sellele hästi wara kewadel superfosfaati või toomasjahu (wiimast, nagu fosforiitigi, küll parem ikka juba sügisel) 24—30 naela ja kaalijoola 15—18 n. On wäetuse mõjusje rohkem usku, siis riia wafamaale 8—10 pd. esimest ja 5—6 pd. kaalijoola, millisest wäetusest 2—3 aastaks peab jatkuma; nõrgem wäetus aga ei awalda märgatawat mõju. Sammasdunud maad võib enne wäetamist ka äestata. Kõrwale jääb sama juur tükk wäetamata ja võimalikult veel üks tükk laudasõnnikuga ning sama kunstwäetusega üheskoos. Seba katjelappi tuleb nüüd tähele panna 2—3 aastal järjeft, sest esimene aasta kulub teinekord alles kiidura parema heina juure tajumisele. On tagajärjed head, siis tuleb katset laiendada kogu parema heinaja karjamaa osa peale ja wäikselt ka halwemal osal katset teha. Karjamaa wäetust juuremel mõõdul proowides tulewad katsetükid aiaga piirata ja karjapääwad mõt piim arwestada.

Neid katseid, esiteks vähematel lappidel, tuleb eriti tungiwalt soowitada, sest õnnestamise korral awanewad fiin talule hästi soodjad võimalused; nende vähemate katsete tegemiseks võib ka E. B. Keiseltsi ja A. K. T. Põllumajandusliidu nõuandjate laudu tasuta wäetisi saada. Siin awaneb ka võimalus superfosfaadi ajemel kodumaa fosforiiti hea eduga kasutada.

Talwilijad. Siin mõiwad olla õigustatud laudasõnniku lisana kolm abiwäetuse wiisi: 1) üksi superfosfaadiga sügisel, 2) salpeetriga kewadel, 3) täiswäetus. Superfosfaadiga püütakse orast talwefindlamats teha, antakse äkke alla 4—6 pd. r. wafamaale enne seemendamist, või sama palju toomasjahu kergematel maadel korduksünni peale. Salpeetriga parandatakse kewa orast kewadel, külwatakse 1—1½ pd. r. wafamaale. Täiswäetusega tõstatatakse talwilija jaoks üle harilikku kestmise. 5—6 pd. superfosfaati või toomasjahu segus 3—4 pd. kaalijoolaga külwatakse sügisel enne seemendamist äkke alla, kewadel lisatakse 1½—2½ pd. salpeetrit orasele peale. Eriti tarwilik on täis-

*) Karjakõlbe ajutamisest on väga kasulik igale põllumehele lugeda „Wäitepõllumehe kirjawarast“ Th. Põoli raamatusest „Karjakõlb“.

wäetus osalise (wiki-, kartuli-) tesa pidamise, nõrga laudasõnniku ja nisukaswatamise korral. Kus seijufindel (kõwa kõrrega) niiju sort, mõib jalpeetrit temadel kahel korral anda, kokku isegi kuni 3—4 pd. r. wafamaale. Igaüks neist mõistest on omal kohal õigustatud ja wajas proowimist. Kuigi see raskem läbi wiia on, kui eelmiste miljade juures. Kõige kindlamini on tasum niisu täiswäetus, on ju niisu kallim ja külvatakse paremale põlluojale.

Suiwiljad. Kus suiwilja saagid kindlamad ja põllud korralikult haritud, mõib kunstwäetus ka rahuldawat, ehkki eelmistest miljadest vähemat tasumust näidata. Tasumam on ju niisu, kui kallim neist ja parema maa ojaline. Proowi tehes wõtta r. wafamaale 5—6 pd. superfosfaati, 3—4 pd. 40% list kaalijoola ja 2—3 pd. jalpeetrit; esimesed kaks segatult äike alla seemenduse eel, jalpeeter orajele pealtwäetuseks. Sama wäetus on sünnis ka kaerale korralikul maal, kuna jalpeetrit odrale 1—2 pd. läheks. Jalpeetri asemel mõib, eriti just kaerale, eduga ka wäwelhaput ammoniaaki külvata, $1\frac{1}{2}$ —2 $\frac{1}{2}$ pd. üldse aga on soowitam kaera ja odra wäetusele alles siis ajuda, kui teiste miljade wäetuse tasumus juba kindel ja need ka wäetuse täiel määral kätte saanud.

Ka suiwiljade juures on juhuseid, kus üksi jalpeetriga halwa orase seiju parandatakse, nii kahjurite ilmumise wõi külmade kewadiste ilmade puhul. Siis külvatakse 1 pd. jalpeetrit r. wafamaale.

Segawilja wäetades antakse eeltoodud määral superfosfaati ja kaalijoola, jalpeetrit aga kas jugugi mitte wõi ainult 1—1 $\frac{1}{2}$ pd.; kõwema jalpeetri annuse korral wenib segawilja walmimine pikale. Üldse, kus kõrremini kergesti maha heidab ehk lamandub, tuleb jalpeetrit ja w-ammoniaaki vähem anda, sest need suurendawad lamandamise hädasohtu; kaalijoola ja superfosfaati aga parem weidi rohkem. Samuti mõiks siintoodud kaalijoola määra iga wilja juures samimaastes ja soo-muldades weidi suurendada, samimaades aga vähendada.

Mullaharimine, seemnepuhastus, laudasõnnik, kunstwäetised.

Kui meie wiljasaagid on madalad ja talupidamise tasumus wäike kunstwäetiste wähesse ja juhuliku tarvitamise tõttu, siis on nad samal määral jeda ka puuduliku mullaharimise tõttu. See wiimane on töö, mille headuse ja mõju tõstmiseks mitte nii palju raha nõudwaid uusi kulusi kui just töö oskust ja hoolt waja. Mõeldagu sellepärast kõigepealt sellele, kuidas põldu paremini harida. Sellest lähemalt ühes järgnevas lendlehes. Kõrre ja põõdi koorimised, sügawamad sügisesed künnid põhjakohendusega, õigel ajal tehtawad korduskünnid, tesa hoolas umbrohuist puhastamine, otstarbekohasemad mullaharimise riistad, — kõik see pole jugugi vähema tähtsusega, kui kunstwäetiste tarvitamine, kõik see nõuab aga märksa vähemat lisakapitali. Teine sama kaaluga alus on tugew laudasõnnik. Oma talu karjasõõtade hulga suurendamine, karja hulga juurekajam, turba aluspõhk ja soomuda, õige sõnnikuhoid — ühendatud õige mullaharimisega luuakse kõige sellega põllule tugew jõud ja mulla küpjuis, mis kunstwäetuse tarwet ei wähenda, kuid kunstwäetiste tasumise kõrgele tõstab ja kindlustab ja meie põllumehe lääne-naabrite kõrguele tõstab. See on küll aastate töö, mis jeda warem walmis saab, mida warem jeda algatakse ja mida järjekindlamalt teostatakse. Kunstwäetised on seal juures heaks abiks ja kiirustajaks, kui nende tasumus talus endas kindlaks tehtud, nagu siin juhutatud. Kunstwäetus üksi aga pole mingi plaaster, mis kõik haamad **PARASTA LUGOLI**

Räpikates mullatüpsuse ja jõe loomiseiga käigu puhast heasordiline seeme ja mitmedki muud vähemad parandused, vähemad lülid juures ahelikus, mille otjas ripub põllumehe heakäekäik. Suhiks ja abiks on igale põllumehele praegu hästi lättesaadavad ajakirjad, põllumajanduslik kirjandus ja agronomiliste nõuandjate võrk. Urge jätke neid abimehi tarvitamata!

Töö ühendamise ja tagajärge teadustamine.

Räesolemal 1927. aastal soovitas Riigi põllutöö katsejaam osa statistika kehtbüroo korrespondentide juures katjeks läbi viia siin soovitatud suurendõdulisemat kunstvõetuse eelproovi. Üksikud aruandedehed on juba kohale jõudnud ja näitavad lõrdamiefut. Seda tahaks soovitada ka nende ridade lugejatele. Soovijatele saadetakse wäetamise juhtnõõrid ja aruandedehed kätte. Need aitawad põllumehe tähelepanu juhtida sellele, mis proovimise heaks lõrdaminekufis tähtis, aitawad ka tasuwuse arwestamist. Aruandedehete siu aga tehakse pärast ka teistele talupidajatele ajakirjanduse kaudu teatawaks, mis asjale ka üldkasuliku laadi annab. Wastawa soowiga pöörduda kirjateel Riigi Statistika Kehtbüroo poole Tallinna, Toompeale wõi Riiai põllutöö katsejaama poole, üle Rapla.

Paar näidet.

Näiteks lõpuks mõnda kake korrespondendi tänamustest aruandedehetest.

1. Tartumaa Wana-Ruuste Ansi talu. Kartul rukk järele, ilma lõnnikuta. Katjeks wõetud 1 r. wafamaa, millest $\frac{1}{4}$ wäetatud, $\frac{1}{4}$ wäetamata. Wäetus: 6 pd. superfosfaati, 3 pd. 40%-list kaalijsoola ja 2 pd. wäätelhaput ammoniaaki; wiimane küwatud tahes jürgus 1. ja 14. juunil, esimefed legatult 19. mail. Kartul maha pandud 1. juunil, 60 puuda wafamaale. Wõlemad tülid ühte wiisi haritud, üheheadufega maal. Kartul kannatas põua all, õtije ajal puudufid wiimad; kewadel oli maa wefine. Wäetatud kartul oli pikemate ja lihawamate pealsetega, mis aga jüsigel warem kollakses lätjid. Wäetatud maa kartulid olid wähe paremad. Saagid r. wafamaale arwatud:

wäetatud:	553 pd.,	puuda hind	60 mt.,	kokku	33.180 mt
wäetamata:	321	"	"	60	19.260 "
Kohtem:	232 pd.	"	"	"	13.820 "

Kunstwõetiste eest ($\frac{1}{4}$ wafam.) makstud 2180 mt., wäetiste wedu ja külw 200 mt., 1 wafamaale arwatult kulu 3.172 mt., ülejäägist jee maha, jääb järele 10.648 mt. — Peab tähendamata, et siin on kunstwõetuse mõju eriti suur olnud, kuna jee eelnimetatud põllu-meeste ühistatjete tejmijest ligi 2 torda tõrgem olnud.

2. Wirumaa Kohtla walla Drupere talu. Ristikhein juulijä järele, esimefed aasta hein. Wäetatud 4 tall. wafamaad. wäetamata jama palju. Wäetus: superfosfaati 6 pd., 40%-list kaalijsoola 6 pd., külwatud 2. mail. Üligisel jät taim harwaks ja oli kewadel tühje kohti täis. Wäetatud lapil olid need tühjad kohad niidujaks pea täiesti laetud heinaga, wäetamatul aga — hapuoblikaga. Kewadel koke oli wäetatud taim rohesijem, kuna ilma wäetamata oli tume, sinakas. Kasmult esimene lõpiatas, lehtine, müham; wiimane aga hõre ja fidur. Kannatas tuima all juuli algul. Wäetuse kulu: wäetised 1750 mt., kohale wedu 250 mt., külw 100 mt., kokku 2100 mt. Kuima heina saagid katjefätkibelt:

wäetatud	tükk	154 pd.,	hinnaga	90 mt.,	kokku	16.560 mt.
wäetamata		128	"	90	"	11.520
Kohtem wäetuse läbi:		56 pd.	"	"	"	5.040

Ülejääk peale wäetamise kulu mahaarwamist 2.940 mt. Selmistef aastate wäetuse katjefes on wäetuse läbi saadud tejmiefed enamjagid siintoodust märjja tõrgemad olnud; siin on küll ka wäetus nõrgem olnud, ka ristikheina taim hõre.